

“Gülbüz Türk Çocuğu” ve Mevsimler

“Gülbüz Türk Çocuğu” Magazine and Seasons

Makbule Sarıkaya*

Özet

1926'dan itibaren yaklaşık on yıl çıkan *Gülbüz Türk Çocuğu* adlı derginin, sağlıklı nesillerin yetiştirilmesi bağlamında insan - mevsim ilişkisine bakışı son derece dikkat çekicidir. Dergi, dönemin Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunca çocuk yetiştirenlere sıhhi, sosyal ve eğitsel bilgiler vermek amacıyla yayımlanmıştır. *Gülbüz Türk Çocuğu* adlı dergide ele alınan çok sayıdaki konu arasında çocukların özellikle sağlık, spor ve vücut gelişimine yönelik temel bilgiler mevsimsel özellikler dikkate alınarak işlenmiştir. Bu bağlamda dergide annelere ve çocuk yetiştirenlere her mevsimde sık görülen bazı hastalıklar, mevsimlerin özelliklerine göre giyim ve beslenme, tatil ve spor gibi konularda verilen bilgilerle; ruh ve beden gelişimi yerinde, gülbüz çocuklar yetiştirilmesi hedeflenmiştir. Çocuk doktorları başta olmak üzere çeşitli uzmanlarca verilen bilgilerin yanında bazı çeviriler, resimler, fotoğraflar ve çizimler ile gülbüz çocuğun ihtiyaçları; yaz, kış, bahar mevsimlerine göre ele alınmıştır. Her yaşta gülbüz çocuk yetiştirmek için yapılması gerekenler, mevsimsel değişimlerin çocuk üzerindeki etkileriyle ilişkilendirilerek anlatılmıştır. Bu çalışmada derginin yaklaşık on yıllık yayın sürecinde mevsim - gülbüz çocuk ilişkisinin nasıl kurulduğu incelenecektir.

Anahtar kelimeler: *Gülbüz Türk Çocuğu*, Mevsim, Yaz, Kış, Bahar.

Abstract

* Dr. Makbule Sarıkaya, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü, Malatya.
makbule.sarikaya@inonu.edu.tr

The magazine named *Gürbüz Türk Çocuğu* was first published in 1926 and continued to be published for ten years. The magazine was published by the Social Services and Society for the Protection of Children with the purpose of giving information on subjects relating to children's to health, social training and educational issues. Among the many subjects covered by *Gürbüz Türk Çocuğu*, the magazine published articles for parents with advice and suggestions for different seasons of the year. For example, the magazine would cover articles on frequently seen illnesses in different seasons, dressing according to the season, nutrition, holidays and sports. Besides information given by children's doctors and specialists, there would also be articles translated from foreign languages, drawings and photographs illustrating the needs of children in summer, winter, autumn and spring. This article is a survey of the magazine with children and seasons in mind. In this study, how this magazine had established the relationship between healthy child and seasons.

Keywords: *Gürbüz Türk Çocuğu*, Seasons, Summer, Winter, Spring.

Genç Cumhuriyet, kendi ideal kuşağını yetiştirirken çocuk ve mevsim arasındaki ilişkiyi sağlıktan spora, eğitimden turizme kadar birçok disiplinle birlikte gündemine almış, sıhhi ve eğitsel yönleriyle bu ilişki çeşitli yayınlara konu teşkil etmiştir. Bu yayınlardan biri, Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren gürbüz bir kuşak yetiştirmek idealiyle dönemin Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nca 1926'dan itibaren çıkarılan *Gürbüz Türk Çocuğu* dergisidir.¹

Gürbüz Türk Çocuğu, 1920'lerden itibaren bebek ölümleriyle mücadele, anne eğitimi, ülkedeki sıhhi problemlerle mücadele ve nüfus artışının sağlanması için ruh ve bedeni gürbüz ve güçlü bir nesil yetiştirilmesi hedefine ulaşmada rol üstlenmiş; çocuk yetiştirenlere sıhhi, sosyal, terbiyevi ve eğitsel bilgiler vermiştir. Dergide, mevsim ve iklim konusu coğrafi, ekolojik, turistik, sportif veya görsel niteliklerinden ziyade çocukların her mevsim değişen ihtiyaçları ve bunların en verimli şekilde nasıl karşılanabileceği yönleriyle ele alınmıştır. Dergide, her yaşta gürbüz çocuk yetiştirmek için mevsimlerin kendine özgü niteliklerinin dikkate alınması gerektiği, gürbüz çocuğun yaz, kış ve bahar mevsimlerinde değişen

¹ *Gürbüz Türk Çocuğu*, Ekim 1926 tarihinden Aralık 1928 yılına kadar 27 sayısı Osmanlıca yayınlandı. Kasım 1928 tarihinde Latin harflerinin kabulü ile yeni Türk alfabesiyle yayın hayatına devam eden *Gürbüz Türk Çocuğu* bu ismiyle Aralık 1935 tarihinde 108. sayısına ulaştı. Bu tarihten sonra "Çocuk" ismini aldı ve daha çok çocuklara yönelik bir çizgide yayınına devam etti.

ihtiyaçları, hastalıkları, farklı yaştaki çocukların vücut bakımı, banyo, giyim, beslenme ve diyetlerinin farklılığı, her mevsim bol güneş ve açık havanın önemi ebeveynlere açıklanmıştır. Yoğun olarak yaz mevsimine ait konular işlenmekle birlikte, dergide yaz, kış ve bahar mevsimlerine ilişkin bilgiler makale, hikâye ve oyun gibi eğitsel yazılarla, resim ve fotoğraf gibi görsellerle, anı ve şiir gibi edebi türlerle okuyucuya sunulmuştur.

1. Yaz mevsimi ve *Gürbüz Türk Çocuğu*:

Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarını içine alan yaz mevsimi aynı zamanda okulların tatile girdiği bir dönem olduğu için çocukların, bol güneş ve açık havadan yararlandıkları, oyun oynadıkları, deniz ve kırlarda spor ve kamp yaptıkları zamandır. Öte yandan yaz mevsimi güneş çarpması, yanık, sinekler ve ishal gibi sorunları da beraberinde getirmektedir. *Gürbüz Türk Çocuğu*'nda yaz mevsiminin çocuklar üzerindeki etkileri ve bu mevsimde yapılması gerekenler çok yönlü ele alınmıştır. Örneğin, “*Yaz ve Çocuklar*” başlıklı yazıda, yaz mevsiminin çocuğun beden ve ruh gelişimine katkısı, açık havanın akciğerleri güçlendirmesi, o dönem sık görülen verem, raşitizm gibi hastalıklara karşı bünyeyi kuvvetlendirmesinden farklı yaşlardaki çocukların yaz mevsiminde beslenme, oyun ve giyim ihtiyaçlarının değişmesinden bahsedilmiştir.² Yapılan açıklamalar yalnız Türkiye ile sınırlı tutulmamış, farklı ülkelerden seçilen örneklerle çocukların yaz hayatına ilişkin makale ve kitaplardan bölümlere yer verilmiştir.

Dergide yaz mevsiminin çocuklar için faydaları üzerinde durulmuş, sağlıklı bir vücut gelişimi için güneşin ne denli yararlı olduğu anlatılmıştır. Bununla birlikte Türkiye’de çocukların güneşten yeterince faydalanmadığı belirtilerek bunun nasıl yapılacağı çeşitli yazılarla okuyucuya sunulmuştur. Dergide, güneş banyosunun her yaştaki çocuğun kas ve kemik gelişimine katkısı bulunan iyi bir tedavi yöntemi olduğu, vücuda bronz bir güzelliğin yanında genç ve dinç görünüm sağladığı belirtilerek güneşlenme tavsiye edilmiştir.³ Güneş banyosu kavramının; “*vücutun derisini havanın tesirlerine arz etmek ve aynı zamanda güneş şuâtının vücuda nüfuzunu temin etmek...*”⁴ olarak tarif edildiği dergide, temiz havada derinin nefes almasının faydalarından güneş ışınlarının ultraviyole özelliklerinin farklı mevsimlerde değiştiğine kadar birçok konu irdelenmiştir. Dergide, bol güneşin ve temiz havanın sıhhi

² Münir Hayri, “Yaz ve Çocuklar”, *Gürbüz Türk Çocuğu Gürbüz Türk Çocuğu*, Eylül 1927, XII, s. 2.

³ “Çocuklarınıza Güneş Banyosu Yaptırınız”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Temmuz 1929, XXXIV, s. 5-6.

⁴ “Yaşatan Güneş”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Mart 1931, LIV, s. 11.

yönden sınırları rahatlattığı, iç organları daha etkin ve faal çalıştırdığı,⁵ güneş banyosu sırasında çocuğun oynayarak eğlenmesinin, hissedeceği yaşama sevincinin beden ve ruh gelişiminde yararlı olacağı,⁶ çocukların çeşitli su sporlarını öğrenerek deniz, güneş ve açık havayı en verimli şekilde değerlendirebilecekleri anlatılmıştır.⁷

Yaz mevsimi ile deniz arasında yakın ilişki kurulan yazılarda; çocuklara neşeyle gülüp eğlenerek arkadaşlarıyla sosyalleşebilme, doğayla bağ kurma fırsatı verdiğinden denizin çocuğun duygusal ve ruhsal gelişimine katkı sağladığı⁸ ve her yaştaki çocuğa cesaret ve sıhhat aşılayan olumlu etkileri olduğu, çeşitli örneklerle sunulmuştur.⁹ Örneklerde, yüzmenin adaleleri güçlendiren en iyi sporlardan biri olduğu, aynı zamanda nefes düzenleme, beden sağlamlığı açısından çocukların ihtiyaçlarını karşıladığı bilgisi verilmiştir.¹⁰ Deniz suyunun tuzlu olması ve içindeki minerallerin çocuğun vücudu için faydalı olduğu, kumla ve deniz suyu ile oynamanın da vücuda iyi geldiği,¹¹ güneş banyosu, deniz suyu ve kürlerinin teknikleri anlatılmıştır.¹² Hatta güneşin faydaları ve eski toplumların güneşten nasıl yararlandıkları tarihsel örneklerle açıklanmıştır. Örneğin, Romalıların banyolarını güneşte yaptıkları, Mısırlıların güneşin hayat verici özelliğinden dolayı güneşe taptıkları gibi bilgileri hastalıkları iyileştiren güneşin insanlar kadar hayvanlar için de faydalı olduğu örnekleri kronolojik olarak takip etmiştir. Örnekler, 1900'lerden beri verem tedavisinde, kemik hastalıklarının önlenmesinde güneş ışığından yararlanılmasına ilişkin bilimsel çalışmalarla açıklanarak 20. Yüzyılı da içine almıştır.¹³

Dergide, yüzmenin yanında kürek çekme, plajda oynanabilecek top oyunları sıçrama ve yüksek atlama gibi eğlenceli deniz ve su sporlarına değinilmiştir. Denizde yapılan sporların avantajlı yanları sıralanırken; bu sporlarda diğer sporlara göre yaralanma riskinin az oluşu, tehlikesiz olmaları, çocukların hem arkadaşlarıyla hem de aileleriyle birlikte bu eğlenceli sporları yapabilecekleri, diğer sporlara kıyasla parasız ve masrafsız sayılabilecek bu etkinliklerle sağlık, neşe ve enerji bulan çocukların güneşin tadını çıkarabilecekleri özellikle

⁵ “Bol Güneş Derin Teneffüs”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1930, LIV, s. 8-10.

⁶ “Çocuklarınıza Güneş Banyosu Yaptırınız”, *agm.*, s. 5-6.

⁷ *Gürbüz Türk Çocuğu*, Ağustos 1929, XXXV, s. 9.

⁸ “Çocuklarınıza Güneş Banyosu Yaptırınız”, *agm.*, s. 5-6.

⁹ “Deniz”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Eylül 1928, XXIV, s. 7-8.

¹⁰ “Aydan Aya”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Eylül 1929, XXXVI, s. 2-4.

¹¹ “Deniz ve Çocuk”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Eylül 1929, XXXVI, s. 10-11.

¹² Dr. G. Barrand, “Çocuklarda Su, Güneş Banyosu ve Kürlerinin Tekniği”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Mart 1932, LXVI, s. 12-16; “Sıhhi Mevzular”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Temmuz 1932, LXIX, s. 18-23.

¹³ “Yaşatan Güneş”, *agm.*, s. 10.

vurgulanmıştır.¹⁴ Dergide, yaz mevsiminde çocukların beden ve zihin gelişimlerini güçlendiren spor ve oyun konulu hikâyelerin¹⁵ yanında, yetenek ve beceri gerektiren el işleri de tanıtılmış; izcilik, resim, oyuncak yapımı gibi uğraşların çocuklar için yararları üzerinde durulmuştur.¹⁶

Denize girmenin en sağlıklı saatlerini detaylı (güneşin zararlı ışıklarının etkilerinden korunmak için sabah saatlerinden ona kadar ve akşam dörtten sonra) vererek ailelere hem günlük işlerini yapıp hem de denize girmelerinin mümkün olduğu anlatılan¹⁷ dergide, her ailenin bu imkâna sahip olmayabileceği dikkate alınarak denize gidemeyen ailelere bazı önerilerde bulunulmuştur. Çocukların su ve eğlence ihtiyacını gidermek için bahçelere havuz yapılması; bu sayede çocukların suyla temas ettirilmesi, bahçede oynayarak günlerini tabiat içinde geçirmelerine fırsat verilmesi gerektiği belirtilmiştir.¹⁸ Ancak yazın fazla güneşlenmenin zararlarına da dikkat çeken yazılarda, çocuk yetiştirenlere güneş çarpması, çocuğun kızarıp yanmasından kaçınmaları tavsiye edilmiş, bunların engellenmesi için nasıl bir yol izleyeceklerine dair bilgiler verilmiştir.¹⁹

Gürbüz Türk Çocuğu'nda ele alınan önemli konulardan biri de açık havadan yararlanılmasıdır. Bu bağlamda, yaz mevsiminde tatilin nasıl değerlendirilebileceği üzerinde durulurken açık ve temiz hava, hareket ve güneş ön plana alınmıştır.²⁰ Derginin yaz aylarında yayımlanan sayılarında, çocukların açık havayı en yararlı şekilde nasıl kullanabilecekleri çeşitli tiyatro,²¹ öğüt²² ve oyunlarla ayrıntılı olarak anlatılmıştır.²³ Dergide çocukların eğlence ve hareket ihtiyacını karşılayacağı yerler arasında, deniz, kır, park ve köylerden bahsedilmiş, cemiyetlerin çocuklar için düzenledikleri yaz kampları tanıtılmıştır. Okuyuculara yazın şehirde dar ve kirli havadan kurtularak deniz kenarında, bir köyde veya Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin veya diğer sosyal yardım cemiyetlerinin düzenlediği kamplara çocuklarını göndermeleri tavsiye edilmiştir.²⁴ Dergide, yaz mevsiminde çocuklar için Avrupa'da açılan

¹⁴ "Yaz ve Deniz", *Gürbüz Türk Çocuğu*, Temmuz 1931, LVIII, s. 14-18.

¹⁵ "Aydan Aya", *agm.*, s. 2-4.

¹⁶ "Tatil ve Çocuk", *Gürbüz Türk Çocuğu*, Eylül 1929, XXXVI, s. 6-7.

¹⁷ "Yaz ve Deniz", *agm.*, s. 14.

¹⁸ "Yaz ve Çocuk", *Gürbüz Türk Çocuğu*, Ağustos 1929, XXXV, s. 10-11; "Deniz", *Gürbüz Türk Çocuğu*, Eylül 1928, XXIV, s. 7-8.

¹⁹ "Çocuklarınıza Güneş Banyosu Yaptırınız", *agm.*, s. 5-6.

²⁰ "Yazı Nasıl Geçirmeli", *Gürbüz Türk Çocuğu*, Temmuz 1929, XXXIV, s. 18-19.

²¹ "Yaz Gelince", *Gürbüz Türk Çocuğu*, Temmuz 1929, XXXIV, s. 28-31.

²² Amcanın Köşesi; "Çocuğun Tatili", *Gürbüz Türk Çocuğu*, Temmuz 1928, XXII, s. 7.

²³ "Bet-bol", *Gürbüz Türk Çocuğu*, XXV, Teşrinievvel 1928, s. 14; "Çocuk Sporları", *Gürbüz Türk Çocuğu*, Temmuz 1928, XXII, s. 8.

²⁴ "Yazı Nasıl Geçirmeli", *agm.*, s. 18-19.

kum bahçeleri, havuzlar ve eğlence yerleri, yazın tadını çıkaran çocukların fotoğrafları eşliğinde tanıtılmıştır.²⁵ *Gürbüz Türk Çocuğu*'nda yer alan fotoğraflarda golf oynayan, deniz kenarında ip çeken, oyuncağıyla bahçede meşgul, kayığına havuzda yüzdüren çocuklar gösterilmiştir.²⁶ Çocuk fotoğrafları eşliğinde Almanya'daki kum havuzları detaylı tanıtılmış ve bu faaliyetlerin çocuk gelişimindeki önemi vurgulanmıştır.²⁷ Başka bir örnek de Viyana'daki kreşlerden seçilmiştir. Yazıda, Viyana'daki kreşlerin hava ve güneşten yararlanılabilen büyük terasları, yüzme havuzu, kış bahçesi ve banyoları bulunan sağlık merkezlerinin savaştan sonra zorluk ve yokluklarla çocukları ölüme terk edilen Avusturya için kurtarıcı etkisi anlatılarak Türkiye'nin de benzer ihtiyaçları olduğuna dikkat çekilmiştir.²⁸ Bu yönüyle dergide açık hava mektepleri olarak adlandırılan eğitim ortamları, farklı ülkelerdeki açık hava okulu uygulamaları üzerinde yeri geldikçe durulmuştur. Paris'in Pantin bölgesinde çocuklar için açılan okulda açık hava derslikleri, kum havuzu, çadırlarda banyo ve dinlenme odaları ve güneşlenme alanları bulunduğu, üç yaşından büyük çocukları kabul eden bu okul sayesinde birkaç yıl içinde bebek ölüm oranlarının hızla azaldığı örneklendirilmiştir.²⁹ Başka bir örnekte ise çocuklar için düşünülmüş ve daha fazla güneş ışığı ve açık havadan faydalanmak üzere tasarlanmış Londra'daki Lübek mektep binası ele alınmıştır. Yazıda, bu üç katlı okulun iç ve dışı camla kaplı havadar binasında yüze yakın çocuğa güneş ışığı ve açık hava tedavisi verildiğinden bahsedilerek, bir program dâhilinde sürdürülen ders, jimnastik ve beslenme uygulamaları tanıtılmıştır.³⁰

Dergide yer verilen kurum ve uygulamalara ilişkin bilgilerde, belirli bir programla hareket edildiği, hava durumuna göre giysileri değiştirilen çocuklara el, yüz ve beden bakımları yaptırılarak kişisel temizliğin öğretildiği, diş fırçalama alışkanlığı kazandırıldığı, düzenli uyku ve beslenme programına bağlı kalındığı, çocukların oyun, ders ve resim gibi etkinliklerle gelişimlerine yardımcı olunduğu anlatılmıştır. Ayrıca verilen bilgilerde tüm işlemlerin doktor ve hastabakıcı gözetiminde yapıldığı, beslenme, tedavi, oyun ve müzik eğitimlerinin yetişmiş elemanlarca sürdürüldüğü belirtilmiş, bu kurumların halktan ve devletten yardım aldıkları da vurgulanmıştır.³¹

²⁵ Amcanın Köşesi; "Çocuğun Tatili", *agm.*, s. 7.

²⁶ Münir Hayri, *agm.*, s. 2-3.

²⁷ Selim Sırrı, "Kum Havuzları", *Gürbüz Türk Çocuğu*, Teşrinievvel 1928, XXV, s. 7-8.

²⁸ "Viyana'daki Kreşler", *Gürbüz Türk Çocuğu*, İkinci kanun 1931, LII, s. 4-5.

²⁹ "Hep Çocuklar İçin", *Gürbüz Türk Çocuğu*, İkinci teşrin 1931, LXVI, s. 20-25

³⁰ "Çocuklar İçin Camdan Evler", *Gürbüz Türk Çocuğu*, Ağustos 1931, LIX, s. 3, 9-12.

³¹ "Hep Çocuklar İçin", *agm.*, s. 20-25.

Diğer mevsimlere göre yaz mevsiminde sıcaklık değerlerinin artması ve çocukların sürekli hareket halinde bulunması, kendilerinin de tıpkı kıyafetleri gibi kısa sürede kirlenmesine neden olmaktadır. Bu nedenle yaz mevsiminde çocukların her gün el, yüz, baş ve ayaklarının kışa nazaran daha sık yıkanması gerektiği vurgulanmıştır.³² Yaz mevsiminde çocukların beslenme ve bakımının önemli ölçüde değiştiği dergide anlatılan diğer konulardandır. Dergide yaz mevsimi için daha az yağlı yemeklerin tercih edildiği, sıvı tüketiminin artırıldığı, meyve öğün sayısının yoğunlaştırıldığı menülerle belirlenen ideal yaz beslenme programı; uyku, banyo ve oyun gibi unsurlarla ilişkilendirilerek hazırlanmış ve okuyucuya sunulmuştur. Büyük çocuklar için düzenlenmiş bir günlük yaz programında; sabah soğuk su ile duş alınması, sonrasında süt, yumurta ve meyve reçeliyle hafif bir kahvaltı yapılması, öğlene kadar bahçede gezinti ve oyun oynanması; öğlen sebze, et ve iyi seçilmiş meyvelerden oluşan bir yemek, sonrasında öğle uykusu; ikindi kahvaltısı ve sonrasında meyve alınması; bütün bunlardan sonra küçük bir gezinti ve bahçe oyunlarının ardından akşam yemeği ve uyku önerilmiştir.³³ Anlaşılacağı üzere yaz mevsiminde meyve ağırlıklı bir beslenme, oyun ve gezinti gibi açık hava ve güneşten yeterince yararlanılacak bir yaşam ve kâfi miktarda uyku önerilmiş, çocuklar için fazla yağlı olmayan, çok pişirilmesi gerekmeyen ve az baharatlı yemekler tavsiye edilmiştir.

Dergide giyim konusunda sağlıklı ve mevsimine uygun kumaşlardan yapılan giysiler, çocukların cinsiyet, yaş ve gelişimlerine uygun modeller önerilirken moda uygunluk göz ardı edilmemiştir. Çocuk yetiştirenlere önerilen kış ve bahar mevsimlerinde olduğu gibi yaz için uygun giysiler, farklı yaşlardaki farklı cinsiyette çocuklara göre seçilmiş ve dönemin modası olan modeller çizimleriyle gösterilmiştir. Yaz mevsiminde ailelerin çocukları için pamuktan yapılan giysileri tercih etmesi, kıyafetlerin sık sık yıkanıp ütülenmesi, elbiselerin başta kırmızı olmak üzere sarı, kahverengi ve gümüş renklerinin seçilmesi tavsiye edilmiştir. Günümüzdeki gibi oğlanlar için mavi kızlar için pembe önerilmemesinde mavi rengin uzun zamanda kurumaması ve çabuk solması, pembenin ise nazik renk olmasından dolayı fazla dikkat gerektirmesi gerekçe gösterilmiştir.³⁴

Çocuklara yazın giydirilecek ideal elbisenin markizet, patiska gibi ince yapılı kumaşlardan seçilmesi, kolsuz veya kısa kollu yapılması, elbisenin kumaşından aynı elbise

³² Münir Hayri, *agm.*, s. 2-3.

³³ Münir Hayri, *agm.*, s. 2-3.

³⁴ "Yazın Ne Giydirmeli?", *Gürbüz Türk Çocuğu*, Ağustos 1929, XXXV, s. 17.

için birkaç külot yapılması, elbisenin kol ve yaka kısımlarının beyaz seçilmesi önerilmiştir. Beyazın kiri göstermesi ve bu bölgelerin ilk kirlenecek yerler olmasından dolayı elbiselerin değiştirilmesine işaret sayılacağı, beyazın boyun ve kol gibi uzuvlarda beden ile elbise arasındaki sınırı yumuşatacağı söylenmiştir. Çocuk giysilerinde sağlık, temizlik ve rahatlık esaslarına dikkat edilirken moda ihmal edilmemiştir. 1929 yılı yazında çocukların en çok tercih ettikleri çiçekli basmadan yapılmış, kolları veya balenleri kurdele veya kadife olan kabarık, yakası geniş veya kolsuz elbiseler, pilili etekler, omuzlardan büzülmüş elbiseler resimlerle sunulmuştur.³⁵

Tüm yararlarının ve güzelliklerinin yanında yazın daha sık görülen hastalıkları ve sorunları da derginin gündemine alınmıştır. Mevsimlerdeki değişimlerin yarattığı nezle, grip, pişik veya soğuk algınlığı gibi hastalıkların yanında, Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye'nin sıhhi koşullarından dolayı sıtma, dizanteri, uyku hastalığı, verem, trahom gibi bulaşıcı ve daha çok çocuklar arasında görülen ishal, kabızlık, kansızlık ve beslenme yetersizliği gibi hastalıklar vardı.³⁶ Bu durumdaki çocukların tedavisinde, uygun hijyen ve gıdanın yanında çocukların açık havada ve bol güneşli ortamlarda bulundurulmaları tavsiye edilmiştir. Özellikle yaz mevsiminde görülme sıklığı artan çocuk hastalıkları konusunda ailelere bilgi verilirken, çocukların yakalanabileceği hastalıklara karşı korunma, hasta olanların bakımı için ortam, gıda, ateş düşürme ve temizlik gibi konular ele alınmıştır.³⁷ Bu bağlamda çocuğun mevsim şartlarına göre giydirilmesi ve ishalle mücadele gibi konular doktorun öğütleriyle örneklendirilirken³⁸ oyun alanlarının veya açık hava mekteplerinin sıhhi nitelikleri, beden terbiyesi programı gibi unsurlar da çeşitli yönleriyle değerlendirilmiştir.³⁹

2. Kış mevsimi ve *Gürbüz Türk Çocuğu*:

Aralık, Ocak ve Şubat aylarını içine alan kış mevsimi Türkiye'de çocukların eğitim dönemini kapsar. Bu dönemde okul, ev ve ulaşım araçları gibi daha çok kapalı mekânlarda kalan çocukların güneş ve açık hava gereksinimleri artmakta, çocukların çeşitli ihtiyaçlarının kış mevsiminin şartlarına göre planlanması gerekmektedir. Bundan dolayı dergide kışın yapılacak birçok aktiviteye, kışa özel bakım, giyim ve diyetin niteliklerine, bu mevsimde

³⁵ "Yazın Ne Giydirmeli?", *agm.*, s. 17.

³⁶ *Sağlık Hizmetlerinde 50 Yıl*, Ankara, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Yayınları, 1973, s. 6.

³⁷ Makbule Sarıkaya, "Gürbüz Türk Çocuğu'nda Çocuk Sağlığı", *CTAD*, Temmuz 2009, Ankara, s. 154.

³⁸ "Çocuk Nasıl Giydirilmeli", *Gürbüz Türk Çocuğu*, Temmuz 1929, XXXIV, s.15; Dr. Rıza Tahir, "Hasta Çocuğa Bakım Yolları", *Gürbüz Türk Çocuğu*, Mayıs 1928, XX, s. 12-13.

³⁹ Dr. Mario Ragazzi, "Mektepte Sıhhat", *Gürbüz Türk Çocuğu*, Eylül 1932, LXXI, s. 26.

çocukların daha çok yakalandıkları soğuk algınlığı, grip gibi hastalıklara dikkat çekilmiştir. Kış mevsiminin olumlu yönlerini ağırlıklı olarak ele alan dergi, ebeveynlere bu mevsimde çocukların başta sağlık olmak üzere her türlü bakımları konusunda öğütler vermiştir. *Kış ve Çocuk* başlıklı yazıda; karın insanları evlerine soktuğu ve insanların kıştan şikâyet ettikleri ifade edilirken, eğlenceli mevsimin sadece yaz olarak düşünülmesi eleştirilmiş, her mevsimin eğlenceli olabileceği ve kış mevsiminde de açık havanın tadının çıkarılabileceği belirtilmiştir. Alplerde, dokuz yaşındaki miniklerin kış sporları yapmasının örnek gösterildiği yazıda; kışın sıhhat bulunabileceği, açık havadan yararlanılabileceği dile getirilmiş ve bu ayların çocuklara eğlence ve spor ortamları sunan nitelikleri ön plana çıkarılmıştır.⁴⁰

Dergide, kışın ışısız, kapalı mekânlara mahkûm olmak gerekmediği, ebeveynlere örneklerle gösterilmiş ve okul çocuklarının kışı en iyi şekilde nasıl değerlendirebilecekleri anlatılmıştır. Bu bağlamda güneşin her mevsim çocuklar için önemli olduğunun bilindiği İsviçre Alplerinde, Cergnat'daki güneş mektebi okuyucuya tanıtılmıştır. Burada güneş altında ama karların üzerinde çıplak oynayan sağlıklı çocukların eğitim, spor ve eğlenceleri, onların kışın bile güneşten yararlandıklarını gösteren fotoğraflarla verilmiştir.⁴¹ Dergide, tatil için yaz mevsimini beklemek yerine kış mevsimindeki ara tatil ve hafta sonlarının çocukların beden ve ruh gelişimlerini destekleyecek çeşitli oyunlarla geçirilmesi, onların merak duygularını geliştirecek ve yeteneklerini arttıracak oyun ve oyuncaklar için uygun ortamların oluşturulması önerilmiştir.⁴²

Soğuk küçük çocukların düşmanıdır denilerek çocuk yetiştiriciler uyarılmış, küçük çocukların soğuktan korunması gerektiği vurgulanmış; bu uyarı, batıda yapılan araştırmalar sonucu elde edilen istatistiksel verilere göre, çocukların genellikle kış mevsiminde vefat ettikleri bilgisiyle pekiştirilmiştir. Dergi çocukların ihtiyaç duydukları ısıyı on aylık oluncaya kadar anne sütünün yardımıyla sağladıklarını, büyük çocukların ise yumurta, tavuk eti, süt gibi gıdalarla beslenirlerse bu koşulların sağlanabileceğini ifade ederek kış diyetini şekillendirmiştir.⁴³ Kapalı ortamlarda yetişen çocukların beden ve ruh sağlığının yeterince gelişemediğini vurgulayan dergi; oksijen almanın vücut için gerekliliğini, solunum yolu hastalıklarından korunmak ve verem gibi hastalıklara karşı bağışıklığın artırılması için temiz

⁴⁰ “Kış ve Çocuklar”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Şubat 1932, LXV, s. 12-14.

⁴¹ “Yaşatan Güneş”, *agm.*, s. 7-8.

⁴² “Tatil ve Çocuk”, *agm.*, s. 6-7.

⁴³ “Çocuk Yetiştirmek, Büyütmek İnce Bir Sanattır”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Ağustos 1927, XI, s. 12.

ve açık havanın önemini anlatarak gelecek gürbüz neslin böyle sıhhi ortamlarda yetiştirilebileceğini belirtmiştir.

3. Bahar mevsimleri ve *Gürbüz Türk Çocuğu*:

Türkiye'nin hemen her yerinde dört mevsim yaşanabildiğinden Mart, Nisan ve Mayıs aylarını içine alan ilkbahar ile Eylül, Ekim ve Kasım aylarının bulunduğu Sonbahar mevsimleri, eğitim döneminin başına ve sonuna denk geldiğinden çocuklar için tatil başlangıcını veya bitişini ifade etmektedir. Öte yandan baharlar değişken havası ile daha dikkatli olunması gereken bir dönemi de kapsamaktadır. *Gürbüz Türk Çocuğu*'nda yaz ve kış mevsimine verilen ağırlık baharlara verilmemiş, doğrudan çocuklarla ilgili olmasa da mevsimle ilgili ebeveynlere bazı uyarılar yapılmıştır. Nisan ayında sineklerin arttığı belirtilerek bu ay sineklerle mücadele edilmesi gerektiği, şehir ve köylerde sineklerin sağlıksız ortamlar oluşturduğu, karasinek ve sivrisineklerin hastalık bulaştırdıkları ve onlarla nasıl mücadele edilebileceği anlatılmış, çocukların korunması için yöntemler ele alınmıştır.⁴⁴

Dergi özellikle ilkbahar mevsiminde kutlanan 23 Nisan Çocuk Bayramını ve Çocuk Haftasını birçok niteliği ile kamuoyunun gündemine taşırken çocukların açık havayı ve güneşi değerlendirmeleri için bu bayramların sunduğu imkânları ve baharla gelen güzelliklerin çocuğa nasıl yansıdığını örneklerle göstermiştir. Nisan ayında kutlanan çocuk haftasında açık hava eğlenceleri, yürüyüşler, güreş karşılaşmaları, kır eğlenceleri ilkbaharda çocukların uygun ortam ve şartlarda ne kadar verimli eğlence ve spor imkânları buldukları dergideki çok sayıdaki fotoğrafta yansıtılmıştır.⁴⁵

Gürbüz Türk Çocuğu, dört mevsimde çocuklarla ilgili birçok konuyu okuyucuya ulaştırırken mevsimler ve çocuk arasında edebi ilişkiler de kurmuştur. Örneğin mevsimler için çok sayıda şiir yayımlanmıştır. Bunlar arasında ilkbahar ve çocuklar,⁴⁶ kış,⁴⁷ yaz,⁴⁸ sonbahar,⁴⁹ güneş,⁵⁰ çocuklar ve bahar,⁵¹ mevsimler⁵² başlıklı şiirler ve bazı hikâyeler⁵³ sayılabilir.

⁴⁴ “Nisan Sineklerle Mücadele Ayıdır”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Nisan 1928, XIX, s. 15.

⁴⁵ Makbule Sarıkaya, “Cumhuriyet Türkiye’sinin İlk Çocuk Haftası”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Kasım 2009, XXV/75, Ankara, s. 465-494.

⁴⁶ “İlkbahar ve Çocuklar”, *Gürbüz Türk çocuğu*, Mayıs 1927, VIII, s. 1.

⁴⁷ Necdet Rüştü, “Kış”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Kanunuevvel 1928, XXVII, s. 14; Yusuf Ziya, “Kış”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Birinci kanun 1931, LXVII s. 16.

⁴⁸ “Yaz”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Eylül 1929, XXXVI, s. 25.

⁴⁹ “Çocuk Şiirleri: Sonbahar”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, İkinci kanun 1932, LXIV, s. 15.

Sonuç

Dört mevsimin yaşandığı Türkiye’de çocukların sıhhi, kültürel ve eğitsel ihtiyaçlarını karşılamak ve geleceğin gürbüz neslini yetiştirmek için değişken mevsim özellikleri de dikkate alınarak çocuk yetiştirenlere örnek ve görsellerle çeşitli bilgiler verilmiştir. Türkiye’de olduğu kadar dünyadaki gelişmeleri takip eden dergi ailelere, çocuklara yönelik hizmet veren bakım yerleri, kamplar, tatil olanakları; beden ve ruh gelişimlerini güçlendiren oyun ve sporlar; değişen mevsimsel niteliklere uygun beslenme ve bakım; ayrıca hastalıklara karşı korunma konularında rehberlik etmiştir.

Kaynaklar

“Aydan Aya”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Eylül 1929, XXXVI, s. 2-4.

“Bahar ve Gençlik”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Teşrinievvel 1931, LXI, s. 3.

“Bet-bol”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Teşrinievvel 1928, XXV, s. 14.

“Bol Güneş Derin Teneffüs”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1930, LIV, s. 8-10.

“Çocuk Nasıl Giydirilmeli”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Temmuz 1929, XXXIV, s. 15.

“Çocuk Sporları”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, XX Temmuz 1928, II, s. 8.

“Çocuk Şiirleri: Sonbahar”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1932, LXIV, s. 15.

“Çocuk Yetiştirmek, Büyütmek İnce Bir Sanattır”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, XI, s. 12.

“Çocuklar İçin Camdan Evler”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, LIX Ağustos 1931, s. 3,9-12.

“Çocuklarınıza Güneş Banyosu Yaptırınız”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Ağustos 1927, XXXIV, Temmuz 1929, s. 5-6.

“Deniz ve Çocuk”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Eylül 1929, XXXVI, s. 10-11.

“Deniz”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Eylül 1928, XXIV, s. 7-8.

“Güneş”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, XXIX, Şubat 1929, s. 8.

“Güneşe Sena”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Temmuz 1931, LVIII, s. 19.

⁵⁰ “Güneş”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Şubat 1929, XXIX, s. 8; “Güneşe Sena”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Temmuz 1931, LVIII, s. 19.

⁵¹ Mustafa Doğan, “Çocuklar ve Bahar”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Nisan 1929, XXXI, s. 8; “Bahar ve Gençlik”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Teşrinievvel 1931, LXI, s. 3.

⁵² Emin Recep, “Mevsimler”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Nisan 1929, XXXI, s. 15.

⁵³ M. Celal, “Güneş”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Ekim 1929, XXXVII, s. 27-28.

- “Hep Çocuklar İçin”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, İkinci teşrin 1931, LXVI, s. 20-25.
- “İlkbahar ve Çocuklar”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Mayıs 1927, VIII, s. 1.
- “Kış ve Çocuklar”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Şubat 1932, LXV, s. 12-14.
- “Nisan Sineklerle Mücadele Ayıdır”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Nisan 1928, XIX, s. 15.
- “Sihhi Mevzular”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Temmuz 1932, LXIX, s. 18-23.
- “Tatil ve Çocuk”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Eylül 1929, XXXVI, s. 6-7.
- “Viyanalı’daki Kreşler”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1931, LII, s. 4-5.
- “Yaşatan Güneş”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Mart 1931, LIV, s. 7-11.
- “Yaz Gelince”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Temmuz 1929, XXXIV, s. 28-31.
- “Yaz ve Çocuk”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Ağustos 1929, XXXV, s. 10-11.
- “Yaz ve Deniz”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Temmuz 1931, LVIII, s. 17-18.
- “Yaz”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Eylül 1929, XXXVI, s. 25.
- “Yazı Nasıl Geçirmeli”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Temmuz 1929, XXXIV, s. 18-19.
- “Yazın Ne Giydirmeli?”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Ağustos 1929, XXXV, s. 17.
- Amcanın Köşesi; “Çocuğun Tatili”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Temmuz 1928, XXII, s. 7.
- Barrand, Dr. G., “Çocuklarda Su, Güneş Banyosu Ve Kürlerinin Tekniği”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Mart 1932, LXVI, s. 12-16.
- Dr. Rıza Tahir, “Hasta Çocuğa Bakım Yolları”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Mayıs 1928, XX, s. 12-13.
- Dr. Süreyya Asım, “Açık Havada Büyüyen Çocuklar”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Mart 1929, XXX, s. 16.
- Dr. Süreyya Asım, “Kapalı Odalarda Yetişen Yavru”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Nisan 1929, XXXI, s. 9.
- Emin Recep, “Mevsimler”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Nisan 1929, XXXI, s. 15.
- Erol, Oğuz, Genel Klimatoloji, Gazi Büro Kitabevi, Ankara 1993.
- Gürbüz Türk Çocuğu*, Ağustos 1929, XXXV, s. 9.

M. Celal, “Güneş”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Ekim 1929, XXXVII, s. 27-28.

Mustafa Doğan, “Çocuklar ve Bahar”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Nisan 1929, XXXI, s. 8.

Münir Hayrı, “Yaz ve Çocuklar”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Eylül 1927, XII, s. 2-3.

Necdet Rüştü, “Kış”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Kanunuevvel 1928, XXVII, s. 14.

Ragazzi, Dr. Mario, “Mektepte Sihat”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Eylül 1932, LXXI, s. 20-28.

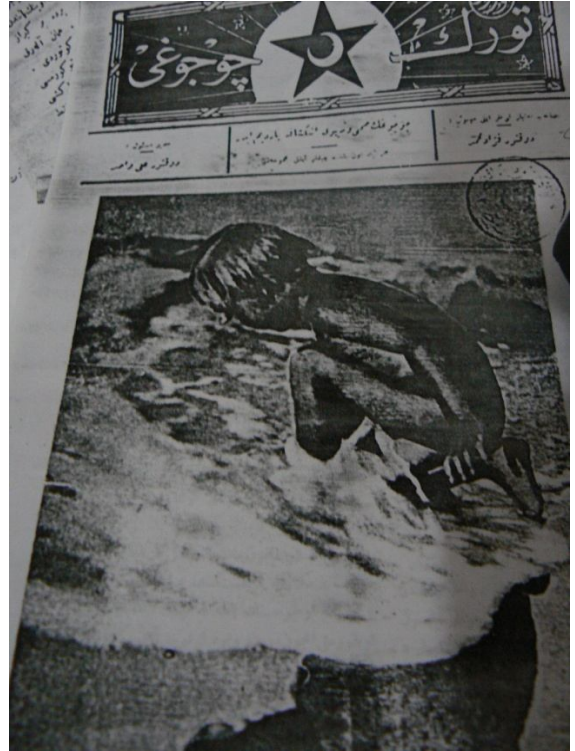
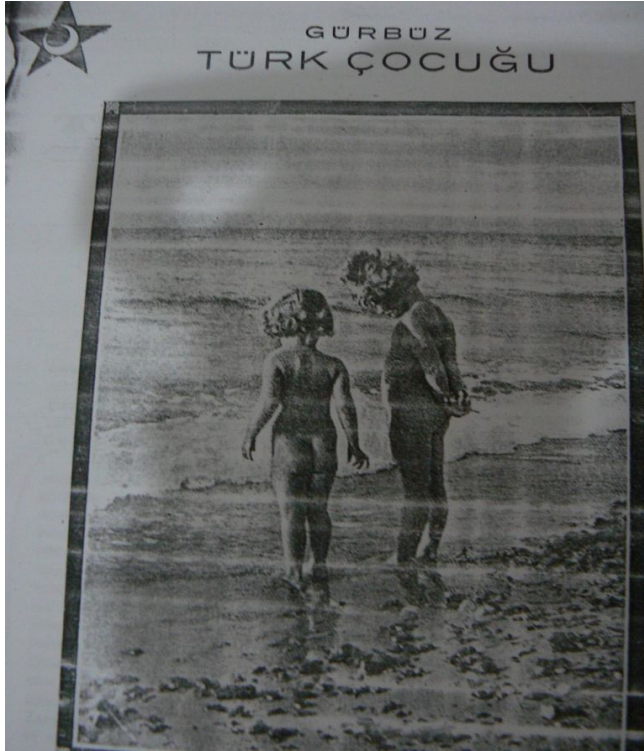
Sarıkaya, Makbule, “Cumhuriyet Türkiye’sinin İlk Çocuk Haftası” *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Kasım 2009, XXV/75, Ankara, s. 465-494.

Sarıkaya, Makbule, “Gürbüz Türk Çocuğu’nda Çocuk Sağlığı”, *CTAD*, Temmuz 2009, Ankara, s. 151-163.

Selim Sırrı, “Kum Havuzları”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Teşrinievvel 1928, XXV, s. 7-8.

Yusuf Ziya, “Kış”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Birinci kanun 1931, LXVII, s. 16.

EKLER

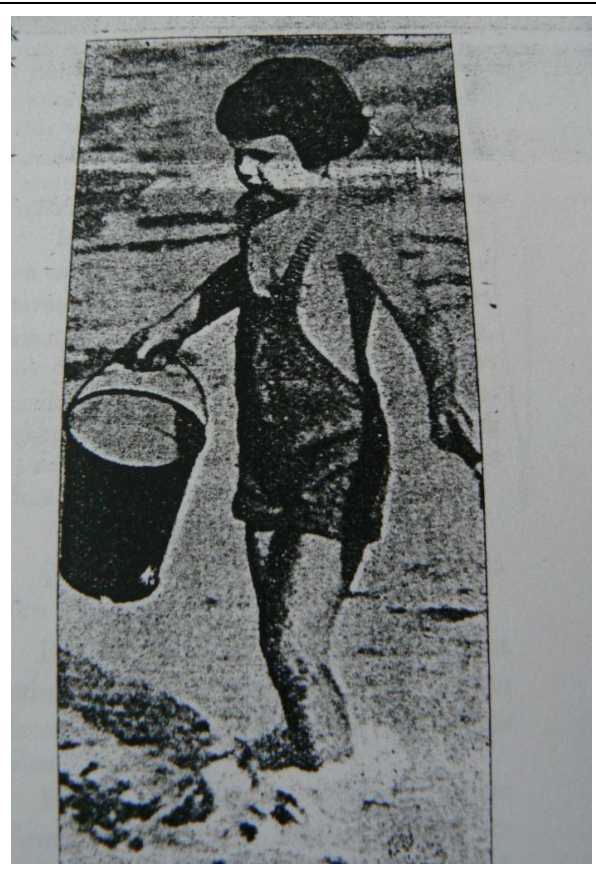
Kısta çorukla oğlanan yazın

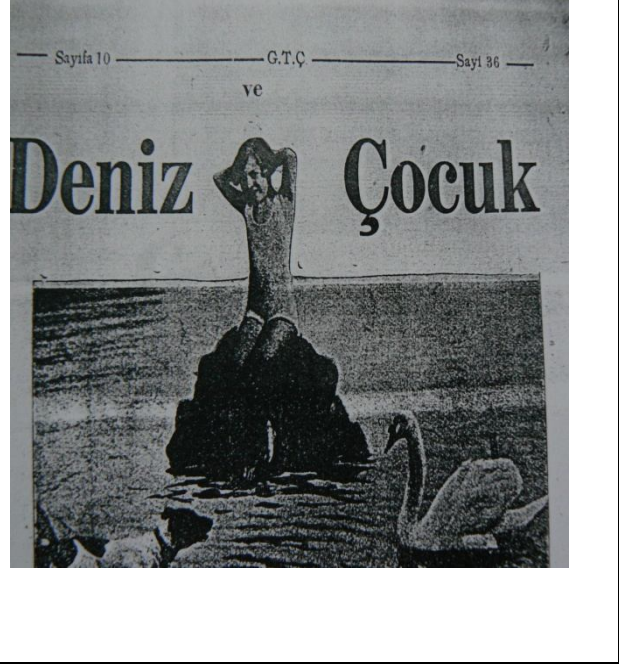

Yaz Günleri: Sahilde...

Tatilin Tatlı Günlerinden Biri

Yazın Ne Giydirmeli?

Yaz mevsimi için en iyi elbise pamuktan yapılır. Filizli anneler her gün elbise yapıp çocukları giyerler. Fakat yazda çocuklar kıyafet fazla kirlendikleri için her gün yıkama elbiseler giymeleri daha namuslu elbisedir. Çocuklara giydirilecek en iyi renk kırmızı, sarı, kahverengi, ve gümbüşdür. Bu renkler kurur. Maviyi kurutmak daha zor ve daha uzundur, ve gülede kurumanı istenir. Pembe daha nazik bir renktir.

Çocuklara yazda giydirilecek en iyi elbise patika, pamuk, markizet gibi ince kumaşlardır. Hatta bunlara koluz veya kısa kollu yaprak süzmecektir.

Her elbisenin içine aynı kumaştan bir de kilt yapmalı. 5797 numaralı elbise bu nevindedir. Elbisenin yakası ve kol kapakları beyaz organtindenir.

5797 — 5756 — 5311 — 5774 — 5746 — 5450

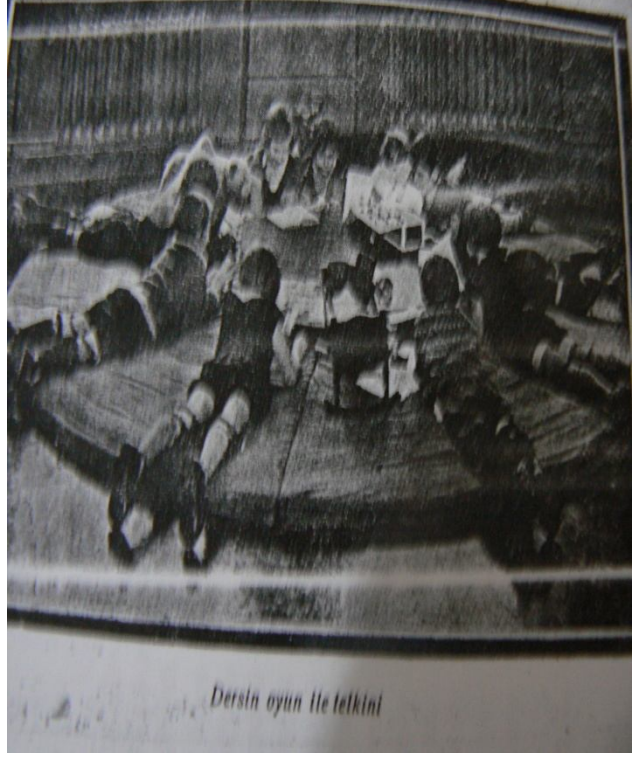
5777 numaralı resim bu sezonun modası olan çiçekli barmadandır. Yakasında, kollarında, belinde kadife kurduladan yapılmıştır. Kolları aşağıdan sıkma, kabarcıklı 8-10 garnitürü vardır. Kolları aşağıdan sıkma, kabarcıklı 8-10 yapılmıştır. Kolları aşağıdan sıkma, kabarcıklı 8-10 yapılmıştır. Kolları aşağıdan sıkma, kabarcıklı 8-10 yapılmıştır.

5774 — Elbise çiçekli barmadan, yakası çiçeklere uyacak bir renkte organtiden yapılmıştır. 5746 — İnce bir kumaştan yapılmıştır. Yakası geniş ve koluzdur. Belinde bir kadife kurdela, ve eteklerinde ikine bir kumaştan yapılmıştır. 5450 — Bu elbisenin omuzları ve beli büsmeldir. Kolları beyaz organtiden bir plise geçmiştir.

Tatilde Su Kenarında

Dersin oyun ile telkini